

**АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО: ЗАЛЕЖНІСТЬ НАЗВИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
ВІД ЦІЛЕЙ ТА МЕТИ НАВЧАННЯ**

7. Корсакова О.К. Дидактичні умови формування пізнавальних інтересів студентів. – Х., 1994. – 44 с.
8. Краевский В.В. Методология педагогики: новый этап: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. – М.: Издательский центр “Академия”, 2006. – 400 с.
9. Овчарова Р.В. Справочная книга социального педагога / Овчарова Р.В. – М.: ТЦ “Сфера”, 2001. – С. 65 – 74.
10. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. – В 2-х т. – Ростов н/Д.: Феникс, 1996. – Т.1. – 416 с.
11. Рогачёва С.В. Развитие творческой активности студентов: опыт, проблемы, перспективы / А.П. Дьяков, С.В. Рогачёва, Г.В. Горченко, А.И. Стеценко и др., науч. ред. В.С. Рахманин. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1991. – 160 с.
12. Савченко О.Л. Питання організації самостійної пізнавальної діяльності студентів. – Педагогічні науки: Зб. наук, праць. Ч. 1. – Суми: Сум. ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005.
13. Хекхаузен Х. Мотивация деятельности в 2 т. – М., 1986. – 213 с.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2016

УДК 378.016:81'243

Тамара Бабенко, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов факультетів психології та соціології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО: ЗАЛЕЖНІСТЬ НАЗВИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
ВІД ЦІЛЕЙ ТА МЕТИ НАВЧАННЯ**

У статті обґрунтовано й запропоновано мету, цілі та назви навчальних курсів з формування мовленнєвої компетентності з академічного письма на окремих ступенях навчання: бакалавраті, магістратурі та докторантурі; уточнено пов'язані з цією проблематикою поняття, що вживаються у педагогічному дискурсі: академічна грамотність, дослідницьке письмо та наукове дослідницьке письмо.

Ключові слова: академічне письмо, академічна грамотність, дослідницьке письмо, наукове дослідницьке письмо, академічна мобільність.

Літ. 18.

Тамара Бабенко, кандидат педагогических наук, доцент,
заведующая кафедрой иностранных языков факультетов психологии и социологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

**АКАДЕМИЧЕСКОЕ ПИСЬМО: ЗАВИСИМОСТЬ НАЗВАНИЯ УЧЕБНОГО КУРСА
ОТ ЦЕЛЕЙ И ЗАДАЧ ОБУЧЕНИЯ**

Автор статьи обосновывает и предлагает цели, задачи и названия учебных дисциплин, направленных на формирование речевой компетентности по академическому письму на каждой отдельной ступени обучения: в бакалаврате, магистратуре и докторантуре. В статье уточняются связанные с этой проблематикой понятия, употребляемые в педагогическом дискурсе: академическая грамотность, исследовательское письмо и научное исследовательское письмо.

Ключевые слова: академическое письмо, академическая грамотность, исследовательское письмо, научное исследовательское письмо, академическая мобильность.

**Tamara Babenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor, Head of the Foreign Languages Department of
Psychology and Sociology Faculty Kyiv Taras Shevchenko National University**

**ACADEMIC WRITING: DEPENDENCE TITLE OF THE TRAINING COURSE
ON THE GOALS AND OBJECTIVES OF TRAINING**

The article deals with the purpose, goals and titles of training courses on the formation of speech competence of academic writing courses at certain stages of learning: the bachelor's course, master's course and post-graduate programme. The article analyzes some notions that are used in the pedagogical discourse in the context of academic writing and provides the learning objectives for each of the mentioned stage.

Keywords: an academic writing, an academic literacy, the research writing, the scientific research writing, an academic mobility.

Постановка проблеми. Академічна мобільність студентів і викладачів вищих навчальних закладів освіти України сприяє підвищенню інтересу до вивчення іноземних мов та англійської мови зокрема. Запровадження курсів з академічного письма у

бакалавраті, магістратурі або докторантурі викликало, в свою чергу, питання щодо визначення мети, цілей, а також формулювання назви навчальної дисципліни на кожному окремому ступені навчання.

Мета статті – уточнити поняття академічне письмо, академічна грамотність, дослідницьке письмо та наукове дослідницьке письмо; обґрунтувати та запропонувати назви навчальних дисциплін з формування мовленнєвого вміння – академічне письмо – для бакалаврів, магістрів і докторантів у залежності від мети та цілей навчання.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Поняття академічне письмо як назва мовленнєвого вміння ввійшло у наукове спілкування наприкінці двадцятого століття. З того часу, спочатку в англійських країнах, а потім й на теренах України та країн СНГ з'явилося багато наукових публікацій, підручників і посібників, присвячених цієї тематиці. Це – посібники Т.В. Яхонтової (2003) [8], Г.Ю. Гребінника (2010) [2], І.Б. Короткіної (2015) [3], В. Слеповича (2012); статті за тематикою проблеми: Ю.В. Андріанової (2012 р.) [1], С.О. Парфьонова та Т.А. Арбузова (2012), Н.В. Смирнової (2015) [6]. Вагомий внесок у практичне навчання академічного письма зробили англійські зарубіжні автори Хатчисон Т. та Уотерс А. (1987) [15], Джордан Р. (1997) [17]; Дудлі Еванс Т. та Сент Джон М. (1998) [13]; Лайанадж І. та Бірч Дж. (2001) [18], Гоше Дж.Ч. (2010) [12], Армер Т. (2012) [11], Чин П. (2012) [10].

Як показує аналіз україномовних та російськомовних публікацій, серед назв навчальних курсів превалюють “Академічне письмо (Academic Writing)” [1; 3; 7] або “Академічна грамотність (Academic Literacy)” [6], іноді не зважаючи на цілі, мету та ступінь навчання. У зарубіжних англійських працях, поруч зі згаданими назвами [9; 10] зустрічаємо й такі: “Дослідницьке письмо (Research Writing)”, “Наукове дослідницьке письмо (Research Scientific Writing)” [11], “Англійське наукове письмо/ Англійська для науковців (English Scientific Writing/ English for Scientists)” [11] або “Англійська для академічних цілей (English for Academic Purposes)” [14; 16; 17].

Виклад основного матеріалу. Говорячи про академічне письмо, англійські науковці мають на увазі письмові роботи, які виконують студенти/учні у процесі навчання. Це – есе, доповіді, дослідницькі та курсові роботи [10; 11; 12; 14]. Наведемо одне з визначень академічного письма,

яке надав Л. Ірвін: академічне письмо є завжди форма особистісного ставлення до проблеми, яка вимагає продемонструвати свої знання та показати досвідченість, застосовуючи навички мислення, інтерпретації та презентації [16, 8]. Отже, академічне письмо є узагальнюючою назвою низки навичок і вмінь, формування яких не може бути охоплено однією навчальною дисципліною. Процес формування мовленнєвих навичок з академічного письма є довготривалим і багаторічним, адже кожний наступний етап навчання висуває дедалі складніші завдання, що має відобразитися у назві дисципліни, змісті робочих навчальних програм, визначенні мети та цілей навчання, доборі навчальних матеріалів тощо.

Формування компетентності з письма починається у школі й на кінець навчання (11 клас) учень, що вивчав англійську мову (за рівнем стандарту) набуває таких мовленнєвих вмінь з письма: вміє викладати думки, висловлювати особисте ставлення до подій, писати твори, описи, листи відповідно до цілей й призначення. Спираючись на документ [9], виданий викладачами Каліфорнійського університету, можна сказати, що, теоретично, по закінченні середньої школи учні оволодівають академічною грамотністю. “Положення про компетентності, якими мають володіти абітурієнти на момент вступу до коледжів та університетів Каліфорнії [Положення (весна 2012)]” містить вичерпне визначення *академічної грамотності* (academic literacy). Це, на думку авторів Положення, – поняття, що визначає такі якості розуму, як здатність читати, розуміти, обмірковувати, аналізувати, визначати, узагальнювати, оцінювати, пояснювати. Майбутні студенти мають володіти логічними, емоційними та особистісними прийомами, що застосовують у ході викладення аргументів. До того ж, абітурієнтам потрібні навички, які допомагають надавати визначення; робити висновки, пояснення; оцінювати, порівнювати та аналізувати. Як наголошується у Положенні, вступники до коледжів та університетів штату Каліфорнія мають володіти фундаментальним розумінням аудиторії, голосом, мовою, риторичними стратегіями для того, щоб сприймати інформацію з різних дисциплін. У стислому вигляді ці навички виглядають як алгоритм “читання-письмо-обмірковання”. Автори Положення вважають наявність таких універсальних компетентностей лише необхідною передумовою для вступу до навчання на будь-який факультет, а не метою навчання в університеті [9].

Відмінну від цієї точки зору озвучує Н.В. Смирнова, яка пропонує навчати академічній грамотності на бакалаврському ступені вищої освіти [6]. У своїй статті Н.В. Смирнова, наголошує на необхідності формування академічної грамотності на третьому курсі бакалаврату у межах дисципліни “Іноземна мова”. Завданням цього навчального курсу, на думку авторки, має бути навчання трансляції академічного дискурсу, а саме трьох його типів: наукового, професійного і педагогічного. Як бачимо, Н.В. Смирнова трактує академічну грамотність як здатність транслювати академічний письмовий дискурс на основі академічних професійно-орієнтованих текстів, вміння критично мислити, підвищувати свою самоосвітню компетентність у навчальних і професійних цілях [6]. Тобто, фактично, автор говорить про професійні компетентності, формування яких відбувається у межах курсу “Англійська для специфічних цілей (ESP)”, адже поставлені науковцем завдання далеко виходять за межі суто академічної грамотності.

В Україні, як засвідчує Навчальна програма для 10–11 класу загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов (академічний рівень / рівень стандарту), на кінець вивчення предмету “Англійська мова” учень має володіти рівнем В1 й сформованими компетентностями з писемної діяльності зокрема [4]. Дескриптори згаданих рівнів знаходимо у Загальноєвропейських вимогах до володіння англійською мовою (CEFR), де зазначено, що рівень В1 передбачає вміння створювати за знайомими темами прості тексти, які складаються з кількох об’єднаних між собою структурних підрозділів. Теми, пропоновані для цього рівня, є досить різноманітними: від опису власного досвіду, почуттів, ставлень – до творів про уявні події [5]. Написання таких письмових робіт вимагає від учня логічного мислення та творчої уяви, вміння аналізувати та узагальнювати факти, тобто володіти академічною грамотністю. Отже, в Україні формування академічної грамотності відбувається за час навчання у школі у межах навчального предмету “Англійська мова”.

На жаль, студенти нефілологічних спеціальностей мають неоднорідну підготовку з іноземної мови, що не дає змоги розпочати формування компетентностей з академічного професійного письма на першому курсі. Враховуючи цей факт, 1–2 курс бакалаврського рівня варта приділити формуванню вмін і навичок з академічної грамотності у межах курсу “Англійська для загальних цілей (EGP)”, а на 3–4 курсі розпочати формування компетентностей

з академічного професійного письма у межах дисципліни “Англійська для специфічних цілей (ESP)”.

Треба зазначити, що переліки мовленнєвих вмінь з навчального предмету “Англійська мова для специфічних цілей (ESP)” суттєво відрізняються від відповідних з “Англійської мови (для загальних цілей)”. Отже, рівень В1, отриманий учнем на кінець 11-го класу середньої школи не є адекватним тому ж рівню з навчального предмету “Англійська для специфічних цілей (ESP)”. Для його досягнення потрібно формування всіх академічних навичок – з читання, аудіювання, говоріння та письма, але на більш просунутому рівні, з урахуванням галузі знань та напрямом підготовки студентів. У цьому контексті нам імпує думка Н.В. Андріанової, яка, розкриваючи недоліки російської вищої освіти, наголошує на необхідності формування всіх академічних навичок у студентів вищих навчальних закладів, щоб уможливити їх участь у програмах з академічної мобільності. Особливу увагу автор приділяє формуванню навичок з академічного письма [1].

Такої практики дотримуються на нефілологічних факультетах Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У відповідності до Програми з англійської мови для нефілологічних факультетів, більшість студентів, на кінець другого року навчання, отримують рівень В1 та оволодівають вміннями скласти резюме до автентичного публіцистичного англійського тексту; самостійно створювати тексти та структурувати їх у відповідності до типу (есе, повідомлення, листи, описи); здобувати необхідну інформацію з різноманітних джерел (паперових та електронних) й творчо її використовувати для написання тексту; володіти навичками редагування самостійно створеного тексту. Отже, на кінець опанування курсу “Англійська мова” студенти набувають вміння розв’язувати комунікативні завдання будь-якого ступеню складності та, отже, оволодівають академічною грамотністю, що уможливило сприйняття наступного курсу – “Англійської для специфічних цілей (ESP)”.

На третьому – четвертому курсі студенти нефілологічних факультетів набувають наступний рівень володіння мовою – В2-С1 та в межах курсу, опановують мовленнєві навички з академічного письма для професійних цілей. Згідно з дескрипторами рівня В2 (стандартні вимоги на здобуття ступеня бакалавра), що наведені у Програмі з англійської мови для професійного спілкування (АМПС), по закінченні курсу

студенти мають бути здатні “писати зрозумілі деталізовані тексти різного спрямування, пов’язані з особистою та професійними сферами”, створювати тексти професійної спрямованості, використовуючи інформацію з різних джерел, синтезувати й оцінювати її; писати, використовуючи відповідний стиль, різні типи ділових листів, анотацій, резюме [5, рис. 4, 9]. Сформульовані вимоги свідчать про неухильну професійну спрямованість навчання іноземних мов й націленість на конкретну галузь знань. Тому, на цьому етапі, навчальні матеріали для майбутніх соціологів або психологів суттєво відрізняються від відповідних матеріалів для математиків або фізиків, що надає можливість студентам опановувати навички мовленнєвої діяльності у професійному контексті. Отже, “Англійська для специфічних цілей (ESP)” є цілком виправданою та обґрунтованою назвою дисципліни для формування академічних навичок мовленнєвої діяльності.

На момент вступу в магістратуру студенти є цілком підготовленими до сприйняття курсу з “Дослідницького письма (Research Writing)”. Поняття *дослідницьке письмо* ми зустрічаємо в англомовних джерелах [12]. На відміну від академічного, дослідницьке письмо містить три невід’ємних компоненти: аналіз публікацій за темою дослідження, аналіз перспектив та обговорення проблемами. Завершена робота з дослідницького письма презентує власну думку автора, яка спирається на дослідження та інформацію з інших джерел, адже наявність дослідницьких навичок передбачає вміння реферувати наукові тексти, знаходити потрібну інформацію з різних джерел, аналізувати її та критично усвідомлювати. Якщо найбільш поширена форма з академічного (професійного) письма – есе – є лише особистою інтерпретацією та оцінкою певної проблеми, то у дослідницькій статті автор викладає всю інформацію, якою сам володіє про предмет дослідження та надає висновки й оцінки експертів з досліджуваного питання. Сформовані навички з написання робіт з дослідницького письма є надзвичайно цінними для студентів магістратури, адже протягом магістерського курсу вони мають провести наукове дослідження з обраної теми, написати та підготувати до захисту магістерську роботу. Крім цього, окремі студенти-магістри активно долучаються до наукової діяльності факультету: пишуть статті, надсилають їх іноді й у зарубіжні наукові журнали, виступають на конференціях, де дедалі частіше робоча мова – англійська. Виконання всіх цих завдань не можливе без

глибокого володіння навичками англомовного дослідницького письма. Отже, цілком закономірною для такого навчального курсу буде його назва: “Англомовне дослідницьке письмо (English Research Writing)”.

Відмінною рисою навчального курсу з академічного письма для докторантів є максимальне врахування потреб молодих науковців, але попри це існує низка вмінь, спільних для всіх спеціалізацій. Це – чітке усвідомлення особливостей стилю, притаманного науковим текстам, володіння відповідною фаховою лексикою, знання граматичних особливостей наукового стилю, особливостей структурування наукового тексту у залежності від його типу, вміння створювати власні наукові тексти відповідно до комунікативного завдання (анотації, авторські анотації, бібліографічні анотації, наукові статті, текст дисертаційного дослідження, тези доповіді для конференції, супроводжувальні листи), володіти навичками оформлення наукового тексту, особливостями цитування та парафрази, посиланням на джерела. Характерні особливості навчального курсу для докторантів доводять, що найбільш доцільною назвою для нього може стати “Англомовне наукове дослідницьке письмо (Scholarly Scientific Research Writing)”.

Висновок. Існуюча нині загальноприйнятна назва дисципліни – “Академічне письмо” – зустрічається як у бакалавраті, магістратурі, так й у докторантурі, що не відображає різноманіття програмних вимог, які висуваються до формування цієї компетентності на згаданих ступенях навчання у вищому закладі освіти. Ґрунтуючись на вимогах Програми з англійської мови для професійного спілкування та спираючись на аналіз наукових праць національних і зарубіжних авторів, пропонуємо назви для навчальних дисциплін, у межах яких відбувається формування англомовної компетентності з академічного письма: “Англійська мова (для загальних цілей)” – на 1 – 2 році бакалаврського курсу; “Англійська мова для специфічних цілей” – на 3 – 4 році бакалаврського курсу; “Англомовне дослідницьке письмо” – на першому або другому році магістерського курсу та “Англомовне наукове дослідницьке письмо” – у докторантурі. Такі формулювання назв навчальних дисциплін допоможуть викладачам в укладанні навчальних робочих програм з академічного письма.

1. Андрианова Ю. Обучение академическому английскому языку как способ формирования

**АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО: ЗАЛЕЖНІСТЬ НАЗВИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
ВІД ЦІЛЕЙ ТА МЕТИ НАВЧАННЯ**

- готовності студентів кучастію в програмах академічної мобільності [Текст]/ Ю. Андрианова // *Вопросы методики преподавания в вузе*. – 2012. – № 1 (15). – С. 12 – 131.
2. Гребінник Г.Ю. Анотування та реферування англійською мовою загальнонаукової та фахової літератури [Текст]: Навч. посіб./Г.Ю. Гребінник, Г.І. Дідович, Г.В. Комова. – Х.: НТУ “ХПІ”, 2010. – 192 с. – Режим доступу: <http://skaz.com.ua>. – Назва з екрану.
3. Короткіна І.Б. Академічне письмо: процес, продукт і практика [Текст]: учеб. пособие для вузов / И.Б. Короткіна. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 295 с. – (Сер.: Образовательный процесс).
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Іноземна мова. 10 – 11 класів. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: osvita.ua б.с.о.т. – Назва з екрану.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування [Текст] / Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
6. Смирнова Н. Академічна грамотність і письмо в вузе: от теорії – к практиці [Електронний ресурс]/ Н. Смирнова // *Высшее образование в России*. – 2015. – № 6. – С. 58 – 62. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/akademicheskaya-gramotnost-i-pismo-v-vuze-ot-teorii-k-praktike>. – Названіе с екрана.
7. Тарнопольський О. Методичні засади та принципи навчання академічного письма англійською мовою у вищому мовному навчальному закладі. [Текст] / Тарнопольський О., Кожушко С. // 1-а міжнар.наук.-метод. конф. “Навчання англійської академічної комунікації в Україні: проблеми та перспективи”: Матеріали міжн. конф. Львів, 24 – 25 жовтня 2008. – С. 15 – 16.
8. Яхонтова Т. Основи англійської наукової писемності [Текст]: Навч. посібник для студентів, аспірантів і науковців / Т. Яхонтова. – Львів: ПАІС, 2003. – 220 с.
9. *Academic Literacy: A Statement of Competencies Expected of Students Entering California's Public Colleges and Universities* (Spring 2002) [Electronic resource]: / K. Clark, B. Bamberg, K. Flashmann and others. – California: Intersegmental Committee of the Academic Senates (ICAS), 2002. – 82 pp. – Available at : <http://www/academicsenate.cc.ca.us>.
10. *Academic Writing Skills* [Text]: Student's book / Chin P., Koisumi Y., Reid S., Wray S., Yamasaki Y. – Cambridge University Press, 2012 – 122 pp.
11. Armer T. *Cambridge English for scientists* [Text] / T. Armer; Series Editor J. Day. – Cambridge University Press, 2012 – 128pp.: Audio CDs.
12. Goshert J. Ch. *Entering the Academic Conversation: Strategies for Research Writing* [Electronic resource]: / J.Ch. Goshert. – Longman, 2010. – Available at: <http://www.mybooklibrary.com/pdf/goshert-entering-the-academic-conversation.pdf>.
13. Dudley Evans T. *Developments in English for specific purposes: A multi-disciplinary approach*. [Electronic resource]: / T. Dudley Evans, M.J. St John. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – Available at: <http://www.aelfe.org/documents/text2-Palmer.pdf>.
14. Evans S. *Why EAP is necessary: A survey of Hong Kong tertiary students*. [Electronic resource]: / S. Evans, Ch. Green // *Journal of English for Academic Purposes*. – 2006. – С. 6, 3 – 17. – Available at: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jeap.2006.11.05>.
15. Hutchinson T. *English for Specific Purposes: A learning-centered approach*. [Text] / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 183 p.
16. Irvin L. Lennie. *What Is “Academic” Writing? // Writing Spaces: Readings on Writing*, [Electronic resource]: South Carolina: Parlor Press, – 2010. – Volume 1. – С. 8. – Available at: <http://wac.colostate.edu/books/writingspaces1/irvin-what-is-academic-writing.pdf>
17. Jordan R. *English for academic purposes: A guide and resource book for teachers*. [Text] / Cambridge (1997): Cambridge University Press.
18. Liyanage I. *English for general academic purposes: Catering to discipline-specific needs*. [Text] / I. Liyanage, G. Birch // *Queensland Journal of Educational Research*. – 2001. – 17(1). – P. 48 – 67.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2016

“Ні на один день не ухилятися від своєї мети – от засіб продовжити час, і притім дуже вірний засіб, хоча користуватися ним і нелегко”.

Георг Крістоф Ліхтенберг
німецький вчений

